

особу підозрюваного, відповідно проаналізовані, дають можливість слідчому ефективно впливати на рівень цінностей особистості злочинця.

При побудові класифікації інформації та визначенні меж вивчення особистості обвинуваченого необхідно йти в зворотному порядку, від особистості до відомостей, тобто за вихідне повинна бути взята особистість як така, а зібрані відомості характеризувати прояви її найбільш важливих, сутнісних сторін. При визначенні напрямків вивчення слід використовувати розробки інших наук, а саме філософії і соціології, про основних сферах діяльності, в яких особистість виявляється тією чи іншою своєю стороною, про що було сказано раніше. Таким чином, підставою класифікації відомостей про особу будуть виступати не довільно обрані критерії, по яких конструюються групи відомостей, а об'єктивно існуючі сторони особистості. Зібрана стосовно цих сторін інформація дасть всебічне уявлення про особистість [4, с. 13].

Підсумовуючи викладені моменти, можна привести узагальнений перелік відомостей про особистості злочинця, що підлягають встановленню: соціальнодемографічні відомості; відомості про ставлення до праці (навчання), про суспільнополітичній діяльності, поведінку в побуті, проведення культурного дозвілля; відомості про наявність (або відсутність) минулого антисуспільної і злочинної діяльності; відомості про темперамент, емоційно-вольових та інших психологічних якостях.

Література

1. Коршик М., Степичев С. Объем и методы изучения личности обвиняемого. *Социалистическая законность*. 1999. № 3. С. 40-46.
2. Образцов В.О. Криминалистическая психология: науч. пособие. Москва: Юнити-Дана, 2002. 395 с.
3. Гончаренко В.Г. Право і криміналістика. *Вісник академії наук України*. 2014. Вип. 1. С. 40-43.
4. Ларьков А.Н. Изучение личности расхитителя и предупреждение хищений на предварительном следствии в суде: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 1999. 22 с.

УДК 343.1 (043.2)

Пущик І. М., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Семчук Н.О., к.ю.н.

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ОБРАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

Відповідно до положень ст. 5 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) кожному

гарантується право на свободу та особисту недоторканість, яке може бути обмежене лише у виключних випадках та відповідно до встановленої законом процедури, якими є законні затримання, арешт та ув'язнення [1]. Дані вимоги та гарантії відображаються в національному законодавстві, зокрема в Конституції України та в Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК).

Втім, не заважаючи на закріплення положень про захист прав та свобод людини, ситуація з дотримання даних принципів у кримінальних провадженнях при обранні запобіжних заходів, зокрема, пов'язаних з триманням під вартою, а також продовження строку їх дії, є вкрай незадовільною.

Станом на січень 2020 року, Європейським судом з прав людини щодо України було ухвалено більше 1200 рішень щодо порушення положень ст. 5 Конвенції [2]. Однією з основних проблем є тримання особи під вартою без належної законної підстави. Дані системні порушення призводять до обов'язку держави сплачувати сатисфакцію та нести матеріальні збитки.

КПК України передбачає два запобіжних заходи, які в розумінні ст. 5 Конвенції є позбавленням волі: домашній арешт та тримання під вартою [3]. Важливо зазначити, що більшість поданих скарг стосуються саме тримання особи під вартою.

Аналізуючи практику національних судів та рішень Європейського суду з прав людини щодо України, юристи-практики виділяють такі основні порушення, які мають місце при обранні запобіжних заходів:

- 1) обрання запобіжного заходу при недоведеності заявлених ризиків;
- 2) порушення вимог пропорційності;
- 3) формальний підхід до вирішення питання щодо можливості або неможливості застосування більш м'яких запобіжних заходів та нехтування індивідуальними обставинами особи;
- 4) визначення необґрунтованого розміру застави, як альтернативного запобіжного заходу, що унеможливорює звільнення особи з-під варти.

Однією з основних вимог подання клопотання слідчим, прокурором про застосування запобіжного заходу є обов'язкове зазначення посилення на один чи декілька ризиків передбачених ст. 177 КПК України та обґрунтований виклад обставин, на підставі яких було подано клопотання про наявність одного або кількох ризиків та є необхідність у застосуванні запобіжного заходу [3]. У національній судовій практиці виконання умови про доведення факту наявності ризиків та необхідності застосування запобіжного заходу, часто носить лише абстрактний характер, а не конкретний, як цього вимагає практика Європейського суду з прав людини. Національні суди, в свою чергу, халатно відносяться до дослідження доказів та з'ясування реальних ризиків, та їх належної обґрунтованості відповідно до норм чинного законодавства. Так,

наприклад, у справі «Корбан проти України» Європейський суд з прав людини зазначає: «Суд повторює, що відповідно до його прецедентної практики при оцінці доказів він керується критерієм доведення «поза розумним сумнівом». Таке доведення має впливати із сукупності ознак чи неспростованих презумпцій, достатньо вагомих, чітких і узгоджених між собою» [4].

Важливо зазначити, що запобіжний захід у вигляді тримання під вартою є найсуворішим, але, попри це, він застосовується у національній практиці найчастіше. Однією з причин такої популярності даного різновиду запобіжного заходу, як зазначають юристи-практики, є можливість використання його як інструменту тиску на особу задля визнання вини, незалежно від фактичних обставин справи. Такі «можливості» є прямим показником недотримання принципу верховенства права судом чи слідчим суддею, що призводить до порушення прав підозрюваного. Дана практика носить негативний характер, оскільки посилює недовіру до судової системи України і тим самим провокує на вчинення злочинів без страху нести за них відповідальність.

Однією із причин неефективності судової системи України, зокрема, в аспекті дотримання прав людини при застосуванні запобіжних заходів, є пасивне використання практики Європейського суду з прав людини у національній судовій практиці як джерела права, та халатне виконання вимог законодавства судом і правоохоронними органами. У разі покращення системи та умов застосування запобіжних заходів, ми можемо уникнути надзвичайної кількості скарг проти України в Європейському суді справ людини. По-перше, слід приділити увагу більш м'якшим різновидам запобіжних заходів. По-друге, потрібно посилити контроль за виконанням вимог законодавства стосовно подачі клопотання про тримання особи під вартою, та зобов'язати суд з більшою прискіпливістю ставитись до розгляду питання про застосування даного запобіжного заходу.

Отже, національній судовій системі слід покращити свої механізми захисту прав та свобод людини в аспекті застосування запобіжних заходів. Необхідно вдосконалити механізми правосуддя у відповідності до вимог, які зазначаються у рішеннях Європейського суду з прав людини та більш активно використовувати практику даного суду як джерело права, оскільки вона містить положення, які насамперед, забезпечать належний рівень захисту прав підозрюваного та правомірне обмеження його свобод.

Література

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. Дані офіційного порталу Європейського суду з прав людини «HUDOC». URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/sp:head#n1798>

4. Рішення ЄСПЛ у справі «Корбан проти України», заява 26744/16, від 04.07.2019 р., яке набуло статусу остаточного 09.12.2019 р.

УДК 343.56(043.2)

Репіна Є.Ю., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Сисоева В.П., к.ю.н., доцент

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАЙНЯТТЯ ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

Гральний бізнес в Україні через його неймовірні прибутки завжди був одним із потужних джерел фінансування діяльності організованих злочинних угруповань. Його безконтрольність має великий вплив на формування тіньового сектора економіки, створює сприятливі умови для вчинення шахрайства, відмивання коштів, ухилення від оподаткування та хабарництва, підриває моральні засади суспільства, поширює серед населення, що «втягнулося», небезпечних психічних розладів та хвороб.

Індустрія грального бізнесу – це казино, гральні місця, букмекерські контори, тоталізатори, гральні автомати з грошовими або майновими виграшами, лотереї (крім державних) і розіграшів, пов'язаних з видачою грошових вигравів готівкою поза банківських установ чи у майновій формі. Крім цього, у наукових дослідженнях традиційно виділяють два основні напрями загроз, за якими гральний бізнес визначається таким, що може заподіяти істотну шкоду: 1) економічна безпека держави та системи господарювання; 2) морально-етична складова життєдіяльності людини та її психічне здоров'я.

Верховна Рада України видала Закон України «Про заборону грального бізнесу» від 15.09.2009 р., де у ст. 2 зазначено: «В Україні забороняється гральний бізнес та участь в азартних іграх» [2]. Також однією з цілей заборони грального бізнесу в Україні, як це вказано в преамбулі однойменного Закону, є захист моральності та здоров'я населення. Частина 1 ст. 3 цього ж Закону зазначає, що «до суб'єктів господарювання, які організують і проводять на території України азартні ігри, застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафу у розмірі вісім тисяч мінімальних заробітних плат з конфіскацією грального обладнання, а прибуток (дохід) від проведення такої азартної гри підлягає перерахуванню до Державного бюджету України» [2]. На даний момент, зайняття гральним бізнесом визначається як найбільш суспільно небезпечне злочинне діяння тимчасово забороненої господарської